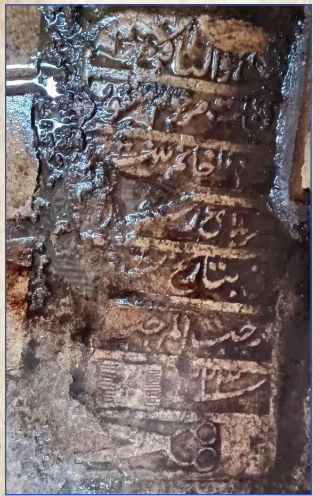

سنگ قبری بانسان شانه و قیچی

موقعیت:
حیات بقعه
پیرعطا

موضوع:
چنار تاریخی
و سنگ قبر
باستانی

قدمت چنار قدیمی محله اودلاجان به گواه قدیمی‌های محله از سن و سال محله بیشتر بود. بسیاری سن و سالش را بیش از هزار سال می‌دانستند. رحیم طوبایی، متولی بقعه پیرعطا می‌گوید: هنوز هم وقتی عکس درخت را می‌بینم افسوس می‌خورم. ۳۰ سال پیش در نزدیکی بقعه خانه‌ای قدیمی وجود داشت که صاحبش کفترهای زیادی داشت. کفترهایش را که پر می‌داد بیشتر کفترها هنوز اوج نگرفته بر می‌گشتند و روی شاخ و برگ درخت چنار می‌نشستند. این موضوع چند سالی دغدغه ذهن آقای همسایه شده بود. به هر بهانه‌ای بود تصمیم داشت درخت را از پا در آورد. اهالی می‌دانستند مرد کفتر باز تصمیم به نابودی درخت دارد ولی آن را جدی نمی‌گرفتند. او هم در نهایت به بهانه اینکه شاخ و برگ درخت مزاحم خانه‌اش شده است و هزار دلیل دیگر مجوز قطع کردنش را گرفت و در کمال ناباوری درخت را قطع کردند. اتفاقی که برای درخت چنار قدیمی افتاد باعث شد تاریخ طوبایی به‌عنوان متولی بقعه پیرعطا توجه ویژه‌ای به آثار تاریخی بقعه داشته باشد. او می‌گوید: «در محله تاریخی اودلاجان آثار تاریخی بی‌شماری یافت می‌شود. برخی از این آثار در جریان توسعه شهر و ساخت وسازهای بی‌رویه از بین رفت. زمانی که مرمت بقعه را بر عهده داشتیم به تک‌تک نشانه‌های قدیمی توجه می‌کردم از جمله اینکه مبادا سنگ قبری قدیمی در بهسازی و مرمت بقعه تخریب شود.»

از جذابیت‌های تاریخی این زیارتگاه سنگ قبری قدیمی است که از نظر تاریخی بسیار ارزشمند است. سنگ قبرها و آنچه روی آنها حک شده گواه تاریخ و هویت محله اودلاجان است. بر این سنگ قبر تاریخی تصویر شانه و قیچی حک شده است. به گفته کارشناسان میراث فرهنگی، این تصویر نشان‌دهنده این است که قبر مربوط به یک بانو بوده. در گذشته به جای اسامی، جنسیت متوفی را اینگونه بر سنگ مزار مشخص می‌کردند.

نگینی در دل بازار

بازار بزرگ تهران با سراها، بازارچه‌ها، چهارسوق‌ها و مساجد تاریخی‌اش شناخته می‌شود اما بد نیست بدانید که هسته اولیه بازار تهران حول امامزاده سیداسماعیل (ع) شکل گرفته و این بنای مذهبی بخش مهمی از هویت محدوده اطراف بازار به حساب می‌آید.

اگر چه فضای معنوی و سرشار از سکوت اطراف امامزاده سیداسماعیل (ع) با ازدحام و شلوغی محدوده بازار و چهارراه سیروس در تضاد کامل است اما این بخش از بازار هنوز هم میعادگاه رهگذرانی است که فارغ از هیاهوی روزمره به سکوت صحن امامزاده پناه می‌برند و معماری این مکان مذهبی را نظاره می‌کنند. حوزه علمیه آیت‌الله شیخ محمد رضا تنکابنی و مسجد فیلسوفالدوله رشتی هم که هر دو به دوره ناصری تعلق دارند رویه‌روی امامزاده واقع شده‌اند و فضای این بخش از بازار تهران را به کلی تغییر داده‌اند.

ناصرالله حدادی، امامزاده سیداسماعیل (ع) را نقطه عطفی در شکل‌گیری بازار تهران می‌داند و می‌گوید: «امامزاده سیداسماعیل (ع) از همان ابتدا

موضوع:
امامزاده
سیداسماعیل (ع)

موقعیت:
خیابان
مصطفی
خمینی

آبانبار وسیعی داشته که کف آن را با لایه‌ای از سرب پوشانده بودند و آب بسیار خنکی را در خود حفظ می‌کرد. مردم برای تکریم امامزاده و نوشیدن آب خنک و گوارا به این مکان مراجعه می‌کردند و اینگونه بود که بازار سیداسماعیل شکل گرفت و بعدها به بازار چاقوسازها منتهی شد و در ادامه به بازار علاف‌ها، علوفه‌فروش‌ها و نعلبندها می‌رسید.»

یک روایت کمتر شنیده شده نیز درباره همسایگی مسجد فیلسوفالدوله رشتی در منابع مکتوب ثبت شده است. نقل است که وقتی این مسجد در حال ساخت بوده، فیلسوفالدوله دستور می‌دهد به احترام امامزاده سیداسماعیل (ع) که از نوادگان امام علی النقی (ع) بوده مناره‌ها را کوتاه‌تر از مناره‌های امامزاده بسازند. حدادی روایت دیگری از قدمت و تاریخچه قابل‌اعتنای بنای امامزاده اسماعیل نقل می‌کند و می‌گوید: «آنطور که مسعود نوری بخش در کتاب «تهران به روایت تاریخ» مدعی شده کتیبه‌ای که روی در قدیمی آستان امامزاده نصب شده به سال ۸۵۹ شمسی تعلق دارد که قدیمی‌ترین تاریخ در بناهای تهران به حساب می‌آید. این در که نوربخش از آن به‌عنوان اثری باستانی یاد می‌کند رو به ضریح باز می‌شد و شواهد تاریخی نشان می‌دهد بخشی از بقعه امامزاده سیداسماعیل (ع) به قرن نهم و بقیه به دوره قاجار تعلق دارد.»

سلام بر پیر محله

نش کوچه مشیر خلوت در محله اودلاجان خانه‌ای کوچک و دنج با در سبزرنگ چوبی چشم را به خود خیره می‌کند. روی سردر این خانه نوشته شده بقعه و آستان متبرکه پیرعطا؛ بقعه‌ای که تاریخ مجسم محله است. قدیم‌ها که ساختمان‌ها مرتفع نبود، گنبد پیرعطا از همه‌جای محله دیده می‌شد و اغلب کاسب‌ها و اهالی صبح به صبح که بیدار می‌شدند از همان جا به گنبد پیرعطا سلام می‌کردند. اکنون هم کسبه سهراب دانگی برکت زندگی‌شان را وابسته به همین بقعه می‌دانند. رحیم طوبایی درباره تاریخچه این بقعه تعریف می‌کند:

موضوع:
بقعه پیرعطا
امامزاده زین‌العلا
وعین‌العلاء

موقعیت:
کوچه
مشیرخلوت

شجره‌نامه ایشان به دست آید. «مقبره و صحن اطراف بقعه، طبق گفته متولی امامزاده، حدود ۲۵۰ تا ۳۰۰ سال پیش ساخته شده است. تاریخ حک شده بر لبه بدنه بیرونی دیوار نمای شمالی در حیات سال ۱۱۷۸ خورشیدی را نشان می‌دهد که در واقع سال بازسازی بناست. این بنای قدیمی در سال ۱۳۸۴ در فهرست آثار ملی قرار گرفته است. اطراف مقبره با گچبری ساده‌ای شکل گرفته و کوچک‌ترین تزئینی در آن دیده نمی‌شود.

رحیم طوبایی که ۶۵ سال دارد و برای احیای بقعه پیر عطا، هنر و مهارت‌هایی مانند گره‌چینی و مرمت بنای قدیمی را یاد گرفته و خودش ضریح چوبی فعلی آستان را ساخته است روایت می‌کند: «ضریح امامزاده پیرعطا یک ضریح چهار گوش است که به صورت گره‌چینی‌های چوبی ساخته شده و در قسمت میانی شبستان جای گرفته است. بدنه این ضریح را طبق عادات مرسوم با پارچه‌های مخصوص (ترمه و شال سبزی) پوشانده‌اند. ۲ اتاقک دیگر هم به شکل تقریباً قرینه در دوطرف ضریح دیده می‌شود که همراه قسمت میانی، شبستان را تشکیل داده‌اند.»

«لقب کامل این امامزاده، پیرعطا، زین‌العلا و عین‌العلاست؛ معنی این القاب بیشتر از مفهوم بخشش می‌آید. از جنگ که برگشتم شدم کلیددار بقعه پیرعطا، هر شب جمعه اینجا دعای کمیل برپاست و خیلی‌ها به‌خاطر سادگی و صفای بقعه پیرعطا اینجا می‌آیند و گوشه‌ای می‌نشینند و برای خودشان دعا زمزمه می‌کنند. ۴۰ سال می‌شود متولی این بقعه هستم. پیرعطا شجره‌نامه ندارد، ولی سنگ قبری در حیات هست که نشان می‌دهد ۲۵۰ سال قبل فردی وصیت کرده در کنار پیرعطا دفن شود. اهالی براساس اسناد و صحبت‌هایی که سینه به سینه نقل شده، قدمت این مکان را بیش از ۴۰۰ سال می‌دانند و اعتقاد دارند مر بوط به دوره صفویه است. آنطور که پدرم و پدر بزرگم یادیمی‌ها می‌گفتند نسب ایشان به امام موسی بن جعفر (ع) بر می‌گردد. به‌همین خاطر درخواست کردیم تا از طریق دفتر حاج آقا مرعشی